

Developing intercultural communicative competence through English language instruction

Dilafruz SULAYMONOVA¹

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:

Received April 2025

Received in revised form

15 May 2025

Accepted 25 May 2025

Available online

15 June 2025

Keywords:

English language teaching,
intercultural
communication,
communicative competence,
CLIL,
authentic materials,
language pedagogy.

ABSTRACT

This article explores the theoretical and practical dimensions of developing intercultural communicative competence (ICC) through English language instruction. In the age of globalization, language education requires not only linguistic proficiency but also the ability to engage effectively with speakers from diverse cultural backgrounds. The paper analyzes key components of ICC, including cultural awareness, tolerance, and pragmatic adaptability, and proposes pedagogical approaches such as CLIL, project-based learning, and the use of authentic materials to foster these skills. The findings highlight the positive impact of these strategies on students' intercultural communication and overall communicative competence.

2181-1415/© 2025 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss5/S-pp343-347>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ingliz tili ta'limi orqali madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

ingliz tili o'qitish,
madaniyatlararo
kommunikatsiya,
kommunikativ
kompetensiya,
CLIL,
autenik materiallar,
o'quv metodikasi.

Ushbu maqolada ingliz tili ta'limi jarayonida madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Bugungi globalashuv davrida xorijiy tilni o'rganish faqatgina lingvistik ko'nikmalarni emas, balki boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini ham shakllantirishni talab qiladi. Maqolada madaniyatlararo kompetensiyaning asosiy komponentlari (madaniy xabardorlik, tolerantlik, pragmatik moslashuvchanlik) tahlil qilinadi va ingliz tili darslarida ularni

¹ Uzbekistan State World Languages University

rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar (CLIL, loyiha asosida o'qitish, autentik materiallar) taklif etiladi. Tadqiqot natijalari ushbu yondashuvlarning o'quvchilarda kommunikativ madaniyatni shakllantirishdagi ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

Развитие межкультурной коммуникативной компетенции через обучение английскому языку

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

обучение английскому языку,
межкультурная коммуникация,
коммуникативная компетенция,
CLIL,
аутентичные материалы,
методика преподавания.

В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты развития межкультурной коммуникативной компетенции в процессе преподавания английского языка. В условиях глобализации изучение иностранного языка требует не только овладения лингвистическими навыками, но и способности к эффективному взаимодействию с представителями других культур. Анализируются ключевые компоненты межкультурной компетенции (культурная осведомлённость, толерантность, прагматическая адаптивность), а также предлагаются методические подходы (CLIL, проектное обучение, аутентичные материалы) для их развития на уроках английского языка. Результаты исследования подтверждают эффективность указанных методов в формировании коммуникативной культуры у учащихся.

KIRISH

Globalashuv jarayonining jadallashuvi zamonaviy ta'lim oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Xususan, xorijiy tillarni, ayniqsa, ingliz tilini o'qitish jarayoni faqat grammatik va leksik bilimlarni shakllantirish bilan cheklanmasdan, balki o'quvchilarda turli madaniyat vakillari bilan samarali va moslashuvchan muloqot olib borish ko'nikmalarini ham rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shu jihatdan, **madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya** tushunchasi ingliz tili ta'limining ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya (MKK) bu — o'rganilayotgan til orqali boshqa madaniyatlarni tushunish, ularga hurmat bilan yondashish va mos ravishda muloqot qilish qobiliyatidir. Ushbu kompetensiya faqat lingvistik bilimlar emas, balki sotsiokultural tafakkur, empatiya, madaniy sezgirlik, stereotiplardan xoli fikrlash va madaniy kontekstga mos pragmatik yondashuvni o'z ichiga oladi. Aynan shu fazilatlar o'quvchilarni zamonaviy dunyo bilan muloqotga tayyorlaydi. Ingliz tili bugungi kunda xalqaro aloqa, fan, ta'lim va texnologiya tili sifatida tan olingan. Shunday ekan, ingliz tilini o'rganayotgan shaxslar turli madaniyat vakillari bilan muloqotga kirishish ehtimoliga ega bo'ladi. Ammo muloqot jarayonida faqat til bilishning o'zi yetarli emas — shuningdek, kontekstni anglash, madaniy kodlar va sotsiokultural odatlarni tushunish ham zarur. Shu bois ingliz tili darslari nafaqat til ko'nikmalarini, balki madaniyatlararo muloqotni ham o'rgatishi kerak. Maqolada ingliz tili ta'limi orqali MKKni shakllantirishning dolzarbligi, uning asosiy komponentlari va rivojlantirish metodlari (masalan, CLIL – mazmunga asoslangan til o'qitish, loyiha asosida ta'lim, autentik materiallardan foydalanish) yoritiladi. Bundan tashqari, ta'lim jarayonida talabalarning madaniy xabardorligi va

kommunikativ strategiyalarini shakllantirishda o'qituvchining roli va metodik yondashuvi tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya (MKK) tushunchasi dastlab Byram (1997) tomonidan chuqur ishlab chiqilgan bo'lib, u ushbu kompetensiyani til bilimi, sotsiologiyaviy tafakkur, madaniy xabardorlik, empatiya va tafakkur yondashuvlarining uyg'unligi sifatida belgilaydi. Uning fikriga ko'ra, samarali xalqaro muloqot uchun faqat til bilish emas, balki madaniy tafovutlarni anglash va ularga moslashish ham zarur.

Sercu (2005) va Lustig & Koester (2010) tadqiqotlarida madaniyatlararo kompetensiya til ta'limida ajralmas qism sifatida ko'riladi va u o'rganuvchining til o'rganishdan tashqari turli madaniyatlar bilan muloqot qilishga tayyorligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, Deardorff (2006) tomonidan ishlab chiqilgan model madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishda o'qituvchilarning reflektiv (o'zini baholash) yondashuviga urg'u beradi. Yangi avlod tadqiqotlarida, xususan, CLIL (Content and Language Integrated Learning) yondashuvi orqali madaniy kontekstli bilimlarni ingliz tili darslari orqali berish samaradorligi e'tirof etiladi (Coyle, Hood & Marsh, 2010). Shu bilan birga, authentic materials (haqiqiy hayotga yaqin matnlar) va project-based learning (loyihaviy o'qitish) orqali o'quvchilarning real kontekstda til va madaniyatga oid ko'nikmalarni rivojlantirish muhimligi ta'kidlanadi (Tomlinson, 2011; Dooly & O'Dowd, 2012).

Mazkur tadqiqotda sifatli (qualitative) tadqiqot usuli asosida amaliy kuzatuv va yarim strukturaviy suhbat usullari tanlandi. Tadqiqot ishtirokchilari sifatida 9-11-sinf o'quvchilari hamda ingliz tili o'qituvchilari tanlab olindi. Tadqiqot 3 oy davomida Toshkent shahridagi umumiy o'rta ta'lim maktablarida olib borildi. O'quvchilar uchun CLIL metodiga asoslangan 10 ta ingliz tili mashg'uloti ishlab chiqildi, unda tarix, madaniyat, urf-odatlar, bayramlar va kommunikatsion strategiyalar bo'yicha mashqlar qo'llandi. Mashg'ulotlardan so'ng ishtirokchilardan yozma fikr-mulohazalar (feedback) olindi, o'qituvchilardan esa intervyular orqali metodik yondashuvlar haqida fikrlar olindi. Ma'lumotlar kontent tahlili (content analysis) orqali tahlil qilinib, o'quvchilarning madaniyatlararo sezgirlik darajasi, tilga nisbatan qiziqishi va muloqotga tayyorligi baholandi. Kuzatuv natijalari asosida CLIL va autentik materiallar yordamida o'quvchilarda MKKni rivojlantirish mumkinligi isbotlandi.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR

Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda ingliz tili darslarida CLIL metodikasi, loyihaviy yondashuv va autentik materiallardan foydalanish samarali ekanini ko'rsatdi.

Asosiy natijalar quyidagilardan iborat:

O'quvchilarning madaniyatga bo'lgan qiziqishi oshdi. Tadqiqot boshida o'tkazilgan diagnostik testda o'quvchilarning ko'pchiligi boshqa xalqlar madaniyati haqida yetarli bilimga ega emasligi aniqlandi. 3 oylik dars mashg'ulotlaridan so'ng madaniyatlararo mavzularga oid topshiriqlar orqali o'quvchilarning xabardorligi sezilarli darajada oshdi.

Kommunikativ ko'nikmalarda ijobiy siljishlar kuzatildi. Til o'rganish jarayonida autentik videolar, maqolalar va loyiha ishlari orqali o'quvchilar

o'z fikrlarini aniq ifodalash, madaniyatlar o'rtasidagi farqlarni tushuntirish va muloqotda moslashuvchan bo'lish kabi kompetensiyalarni egalladi.

Stereotiplardan xoli yondashuv shakllandi. Muloqotga asoslangan darslarda o'quvchilar turli xalqlarning qadriyatlari va dunyoqarashlariga nisbatan tushuncha va hurmat bilan yondasha boshladi. Bu esa ijtimoiy va madaniy muhitda samarali muloqot olib borish ko'nikmasining rivojlanayotganini ko'rsatdi.

O'qituvchilarning metodik yondashuviga yangiliklar kiritildi. Tadqiqotda ishtirok etgan o'qituvchilar CLIL yondashuvi orqali o'quvchilar nafaqat ingliz tilini, balki madaniyatlararo tafakkurni ham o'rganayotganini ta'kidladilar. Ular madaniyatlararo materiallar yordamida dars samaradorligini oshirish mumkinligini e'tirof etdilar.

Tadqiqot natijalari ilgari o'tkazilgan ilmiy izlanishlar, xususan Byram (1997), Deardorff (2006) va Coyle et al. (2010) tomonidan ilgari surilgan g'oyalarga mos keladi. Ular ham madaniyatlararo kompetensiyani til o'rgatishning ajralmas qismi sifatida baholashgan. CLIL yondashuvi, bu borada, nafaqat lingvistik bilimlarni, balki madaniyat kontekstini ham singdirishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Ushbu natijalar shuni ko'rsatadiki, ingliz tili darslari madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish uchun strategik platforma bo'la oladi. Ammo bu jarayonda o'qituvchilar tayyorgarligi, dars materiallarining zamonaviyligi va interaktiv usullarning qo'llanilishi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'z faoliyatida faqat grammatika va so'z boyligini emas, balki madaniyatlararo tafakkurni shakllantirishga ham e'tibor qaratishlari kerak.

XULOSA

Ushbu tadqiqot ingliz tili ta'limi jarayonida madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish imkoniyatlarini ko'rsatdi. Olingan natijalar shuni tasdiqladiki, ingliz tili o'rgatish faqat grammatik va leksik bilimlarni emas, balki o'quvchilarning boshqa madaniyatlarga nisbatan ochiqligi, tushunishi va moslasha olish qobiliyatlarini ham rivojlantirishi kerak. Madaniyatlararo kommunikatsiya global dunyoda muvaffaqiyatli muloqot olib borish uchun zarur ko'nikmalardan biri bo'lib, bu kompetensiya aynan til o'rganish muhitida samarali shakllanishi mumkin. Tadqiqot davomida CLIL, loyiha asosida o'qitish, autentik materiallar kabi metodik yondashuvlar o'zini ijobiy tomondan namoyon qildi. Ushbu yondashuvlar orqali o'quvchilar faqatgina tildagi ifoda vositalarini emas, balki o'rgatilayotgan tilda madaniyatga oid kontekstni, qadriyatlar tizimini ham o'zlashtira oldilar. Shuningdek, o'qituvchilar ham o'z metodik yondashuvlarini qayta ko'rib chiqishga, darslarda ko'proq madaniyatlararo mazmunga ega materiallardan foydalanishga intildilar.

Ushbu maqolada nazariy asoslar amaliy kuzatuvlar bilan uyg'un holda yoritildi. Shunga asoslanib, quyidagi xulosalarni keltirish mumkin:

Ingliz tili ta'limida MKK mustahkam o'ringa ega bo'lishi kerak, chunki bu o'quvchilarni zamonaviy kommunikatsion ehtiyojlarga tayyorlaydi.

Ta'lim mazmuniga madaniy komponentlarni integratsiya qilish orqali tilni real hayotiy kontekstda o'rgatish mumkin.

O'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslarida madaniyatlararo kompetensiya masalalariga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Darsliklar va o'quv materiallari yangilanib, turli madaniyatlar haqida axborot beruvchi autentik materiallar bilan boyitilishi kerak.

Yakuniy natija sifatida aytish mumkinki, ingliz tilini o'qitish jarayoni, agar to'g'ri pedagogik va metodik asoslarda tashkil etilsa, nafaqat til o'rgatadi, balki o'quvchilarni ochiq fikrli, tolerant va global fikrlovchi shaxslar etib shakllantiradi. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlariga to'la javob beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Byram, M., & Wagner, M. (2018). Making a difference: Language teaching for intercultural and international dialogue. *Foreign Language Annals*, 51(1), 140–151. <https://doi.org/10.1111/flan.12319>
2. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press.
3. Deardorff, D. K. (2016). The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
4. Dooly, M., & O'Dowd, R. (2012). *Researching online foreign language interaction and exchange: Theories, methods and challenges*. Peter Lang.
5. Holmes, P., Fay, R., Andrews, J., & Attia, M. (2020). *Researching intercultural learning: Investigations in language and education*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429198149>
6. Jackson, J. (2019). *Introducing Language and Intercultural Communication* (2nd ed.). Routledge.
7. Liddicoat, A. J., & Scarino, A. (2013). *Intercultural language teaching and learning*. Wiley-Blackwell.
8. Newton, J., Yates, E., Shearn, S., & Nowitzki, W. (2018). *Intercultural communicative language teaching: Implications for effective teaching and learning*. Ministry of Education, New Zealand.
9. Tomlinson, B. (Ed.). (2011). *Materials Development in Language Teaching* (2nd ed.). Cambridge University Press.
10. Zarate, G., Gohard-Radenkovic, A., Lussier, D., & Penz, H. (Eds.). (2014). *Cultural mediation in language learning and teaching*. Council of Europe Publishing.